

te leven wordt beschouwd als een verlaten van de fundamenteën.⁴² S.H. Buytendijk wees op de methodistische 'bekeeringsweg', die sommigen in zijn gemeente als absoluut noodzakelijk zagen, dus propageerden. Die weg moest in den brede beschreven worden. Buytendijk zegt dan dat 'Hollanders' - blijkbaar met uitzondering van zijn betreffende gemeenten - niets van dit 'anglomanisme' moeten hebben: 'De Heer der Kerk heeft ons een eigen physiognomie gegeven. Van 't methodisme, aan gene zijde van 't Kanaal zoo gevierd, is men ten onzent niet gediend. Ons volk is - keur 't af of goed, maar 't is nu eenmaal zoo - ons volk is dogmatisch aangelegd'.⁴³ De laatste uitspraak blijft voor zijn rekening, maar de kring 'gereformeerden' in de wijdeste zin van het woord, zal het met hem eens geweest zijn. A. Kuyper signaleerde in de methodistische benadering van mensen drie vertakkingen: eerst 'een vrome en tere, daarna een ruwe en bemoeizieke, tenslotte een fabriekmatige'.⁴⁴ A.M. Knottnerus typeerde de 'opdringerige manier' der methodisten als 'hard en ongeestelijk', A.S.E. Talma vreesde in dezelfde lijn voor anarchisme.⁴⁵ A.M. Brouwer was in 1912 van oordeel dat methodisten zozeer bezig zijn alleen met bekeringsvragen, dat ze 'vergeten op te bouwen', dat het 'besef dat er een Christelijke gemeente bestaat hen ontbreekt en geestelijke hoogmoed door hen wordt bewerkt'.⁴⁶ Zozeer werd deze bij piëtisten vaker geconstateerde houding gevreesd dat J.C. Neurdenburg, directeur van het Nederlandsch Zending Genootschap in de tweede helft van de negentiende eeuw, het noodzakelijk achtte te stipuleren dat de Nederlandse zending niet uit het methodisme voortgekomen is. Hij schreef dit uit schrik over de felle bewoordingen van E.F. Langhans, die in *Pietis-*

42. G. Groen van Prinsterer, *Hoe de onderwijswet van 1857 tot stand kwam*, Amsterdam, 1876, 126-129. In *De Tijdstroom* van 1859 vertelt A. Ising soortgelijke indrukken betreffende de aristocratie die kwam luisteren naar Da Costa's voorlezingen.

43. S.H. Buytendijk in *Theologische Studiën*, 20 (1902), 14; *Bladen uit mijn levensboek*, Nijkerk, z.j., [1900], 124; zie ook: 102v., 109, 186. Dezelfde beschuldiging werd door anderen gelanceerd. Kuyper proclameerde dat zijn neo-calvinisme de gloed en bekoring had van een nationale richting. Ook de ethischen oordeelden dat het methodisme niet in de lijn was van de Hollandsche degelijkheid. Hoedemaker heeft hetzelfde betoogd.

44. A. Kuyper, *Uit het Woord*, Tweede serie, tweede bundel, Amsterdam, 1885, 307. Vgl. 310. Kuyper constateerde dat voor een verbond Gods in deze voorstelling geen plaats is. C.N. Impeta moest voor de Vrije Universiteit in 1910 een doctoraal-scriptie schrijven over het onderscheid tussen de gereformeerde en de methodistische opvatting van bekering.

45. A.S.E. Talma, *Gereformeerd Protestantisme*, Amsterdam, 1913, 52v.; A.M. Knottnerus, *Het Diakonessenberoep*, Arnhem, 1903, o.a. 157 (het geschrift is de bewerking van een geschrift van E. Wachter).

46. A.M. Brouwer, 'De oorsprong van het Réveil in Nederland'. In: *SWV*, 1912, 52v.